

Антощук С.В.

*ДВНЗ Університет менеджменту освіти
НАПН України*

ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядаються етапи підготовки кадрового потенціалу для впровадження технологій дистанційного навчання в систему післядипломної педагогічної освіти. Аналізуються тенденції розвитку технологій дистанційного навчання на обласному та регіональному рівнях, досліджується динаміка використання цих технологій у процесі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: *дистанційне навчання, підвищення кваліфікації, організатор (менеджер) дистанційного навчання, тьютор.*

Постановка проблеми

Необхідність і доцільність застосування технологій дистанційного навчання (ДН) у системі післядипломної педагогічної освіти для вирішення проблем індивідуалізації та варіативності змісту і форм підвищення кваліфікації, професійного вдосконалення та перепідготовки педагогічних кадрів зумовлені Державною програмою «Вчитель» [4], Програмою розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 рр. [7], Державною програмою «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 рр. [5].

Реалізація цих вимог викликала необхідність майже одночасної реалізації трьох аспектів проблеми:

- 1) створення сприятливих умов для розвитку дистанційного навчання;
- 2) підготовки керівних та педагогічних кадрів до позитивного сприйняття ідей дистанційного навчання;
- 3) підготовки кадрового потенціалу для впровадження ДН у систему післядипломної педагогічної освіти (ППО).

Виклад основного матеріалу

Реалізація першого аспекту в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти (ЦІППО) НАПН України здійснювалася шляхом упровадження 12-годинного спецкурсу за вибором «Основи дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті» для слухачів усіх категорій. Спецкурс проводився у вигляді практичних занять у спеціально обладнаних комп'ютерних класах Інституту під керівництвом висококваліфікованих викладачів і методистів. За умови успішного завершення спецкурсу слухачам видавався додаток до свідоцтва про підвищення кваліфікації в ЦІППО НАПН України. Дані щодо кількості слухачів, які успішно пройшли навчання за спецкурсом «Основи дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті» за категоріями впродовж 2002–2004 рр., наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Кількість слухачів, які успішно пройшли навчання за спецкурсом «Основи дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті»

№ з/п	Категорія	Кількість
1	Завідувачі відділів (управлінь) освіти районних держадміністрацій та міськвиконкомів	82
2	Директори ПТНЗ	67
3	Директори ліцеїв, гімназій	17
4	Директори шкіл-інтернатів та опорних шкіл	89
5	Директори навчально-виховних комплексів	6
6	Директори районних (міських) будинків школяра	14
7	Завідувачі районних (міських) методкабінетів	27
8	Заступники директорів ПТНЗ	59
9	Спеціалісти відділів (управлінь) освіти районних держадміністрацій та міськвиконкомів	101
10	Методисти районних (міських) методкабінетів	267
11	Керівники районних (міських) центрів психологічної служби	15
12	Методисти районних (міських) СЮТ, центрів НТТУМ	10
13	Методисти ПТНЗ	25
	Разом	779

Отже, упродовж трьох років було створено сприятливі умови для розвитку дистанційного навчання, підготовлено підґрунтя для сприйняття педагогічною спільнотою ідей і технологій дистанційного навчання.

Для успішної реалізації другого аспекту проблеми було розроблено навчальний модуль «Відкрита освіта та дистанційне навчання». З травня 2004 р. модуль включено до навчальних планів підвищення кваліфікації (ПК) усіх категорій слухачів Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Модуль, розрахований на 8 год, складається з чотирьох тем (рис. 1). Головні цілі модуля — ознайомлення слухачів зі світовим і вітчизняним досвідом реформування національних систем освіти на основі принципів та моделей відкритої освіти, а також зі станом та перспективами ДН педагогічних працівників у

контексті розвитку системи ППО, міжнародного співробітництва та євроінтеграції [1].

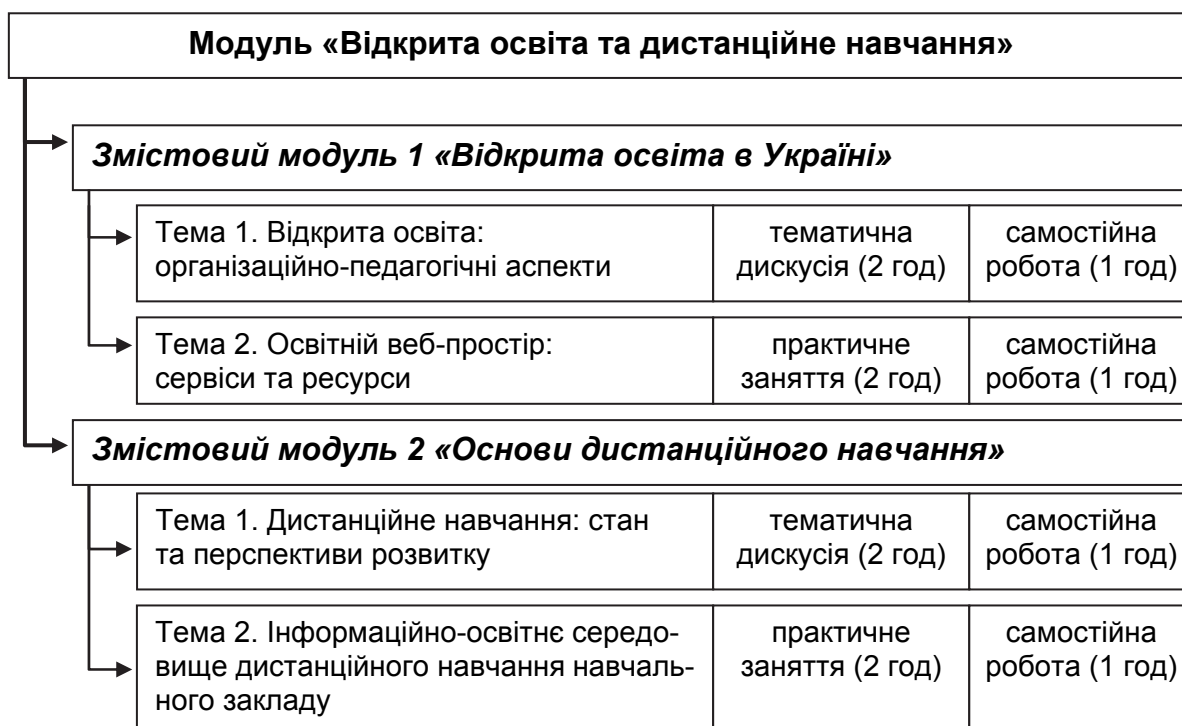

Рис. 1. Структура модуля «Відкрита освіта та дистанційне навчання»

Узагальнюючи дані за 2004–2008 рр. щодо кількості слухачів, можна констатувати, що близько 12 тис. слухачів ЦІППО всіх категорій прослухали цей модуль.

Отже, за п'ять років було створено умови для позитивного сприйняття як керівниками навчальних закладів та установ освіти, так і педагогічними працівниками провідних ідей дистанційного навчання на різних рівнях.

Третій аспект ефективного впровадження дистанційного навчання в практику роботи навчальних закладів ППО — підготовка фахівців у галузі ДН — здійснювався саме завдяки системі підвищення кваліфікації.

Пріоритетною категорією спеціалістів у галузі дистанційного навчання було обрано організаторів (менеджерів) дистанційного навчання різних рівнів, починаючи з обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Вибір такої категорії спеціалістів не випадковий. Він обумовлений необхідністю кадрової підтримки процесів упровадження ДН в освітню діяльність обласних інститутів ППО та формування регіональних і місцевих систем дистанційного підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Тому з 2002 р. ЦІППО розпочинає цілеспрямовану підготовку менеджерів ДН різних рівнів.

Спочатку форма навчання для такої категорії слухачів у ЦІППО була очною. Обсяг навчального навантаження становив 72 аудиторні години.

А з 2006 р. в Інституті впроваджується нова структура організації підвищення кваліфікації організаторів (менеджерів) ДН — очно-дистанційна форма, яка передбачала застосування змішаної технології дистанційного навчання.

Тривалість навчання за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації для цієї категорії слухачів, згідно з нормативними документами, становить шість місяців [8]. Обсяг навчального навантаження, згідно з навчальним планом підвищення кваліфікації, — 216 год. Модель підвищення кваліфікації організаторів (менеджерів) ДН за очно-дистанційною формою навчання подано на рис. 2.

Така модель підвищення кваліфікації педагогічних працівників має три етапи навчання й використовує дві форми організації навчального процесу.

Перший етап (очно) — організаційно-настановна сесія. Основні завдання етапу — ознайомлення слухачів із сучасними дослідженнями в професії, організацією та порядком підвищення кваліфікації.

Другий етап (дистанційно) — керована самостійна робота. Основне завдання етапу — кероване самостійне вивчення слухачами змістових модулів, написання атестаційної роботи, виконання завдань навчальної практики та написання звіту, використання сервісів та ресурсів Інтернету в навчальних цілях (пошук та аналіз інформації, робота в чатах або форумах, спілкування електронною поштою тощо), а також проходження модульних контролів (тестування).

Третій етап (очно) — залікова сесія. Основні завдання етапу — систематизація знань, умінь слухачів, атестація успішності навчання.

Рис. 2. Модель підвищення кваліфікації організаторів (менеджерів) ДН за очно-дистанційною формою навчання

Зміст підготовки організаторів (менеджерів) дистанційного навчання визначається відповідно до навчального плану.

За 2002–2009 рр. на базі Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти УМО пройшли підготовку та підвищили кваліфікацію за програмою «Організатор (менеджер) ДН» представники різних категорій, усього 16 груп (218 осіб) (табл. 2). Докладнішу інформацію про їхню підготовку можна знайти на веб-сайті УМО.

Отже, упродовж восьми років підготовлено кадровий потенціал для впровадження та подальшого розвитку дистанційного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти.

Таблиця 2

Динаміка підготовки організаторів (менеджерів) дистанційного навчання в ЦІППО за 2002–2009 рр.

№ з/п	Категорія	Кількість слухачів
1	Методисти обласних інститутів ППО	88
2	Спеціалісти відділів (управлінь) освіти районних держадміністрацій та міськвиконкомів	26
3	Методисти районних (міських) методичних кабінетів	6
4	Співробітники інформаційно-методичних центрів	4
5	Співробітники Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д.Грінченка	6
6	Науково-педагогічні кадри, співробітники Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»	76
7	Методисти професійно-технічних навчальних закладів	12
	Разом	218

Про позитивні тенденції впровадження технологій дистанційного навчання на обласному та регіональному рівнях свідчить також збільшення кількості інститутів ППО, які використовують у навчальному процесі дистанційну форму навчання (рис. 3).

Підготовка кадрів на базі ЦІППО та подальша співпраця з обласними інститутами ППО в галузі дистанційного навчання також сприяє формуванню єдиного інформаційно-освітнього веб-простору післядипломної педагогічної освіти, який утворюється освітніми сайтами інститутів ППО. Темпи його формування проілюстровано на рис. 4.

Отже, на сьогодні можна констатувати: створено сприятливі організаційно-методичні та наукові умови для розгортання повномасштабного впровадження ДН в освітню діяльність інститутів ППО, успішно розв'язується питання підготовки організаторів (менеджерів) дистанційного навчання, які є кадровим потенціалом для подальшого впровадження дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти на всіх рівнях.

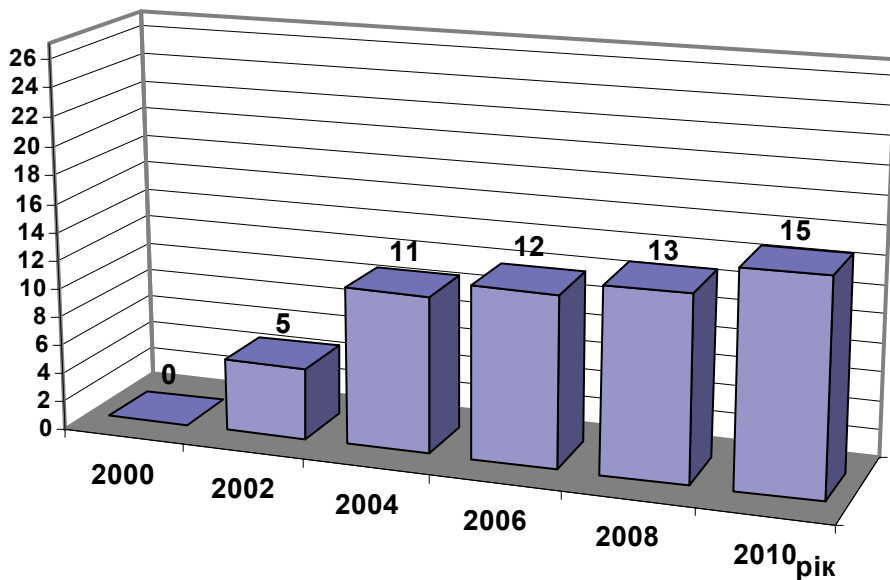

Рис. 3. Динаміка зростання кількості інститутів ППО, що послугуються дистанційними технологіями навчання

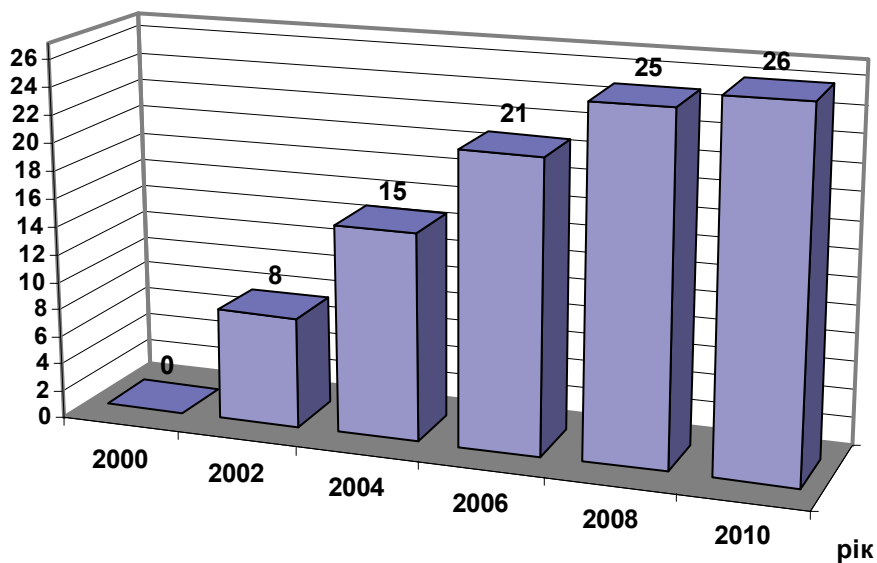

Рис. 4. Кількість інститутів ППО, що мають власні веб-ресурси

Для подальшого розвитку якісного застосування технологій дистанційного навчання кафедра систем відкритої освіти (нині кафедра дистанційної освіти Інституту відкритої освіти) у 2010 р. провела підготовку фахівців двох нових категорій: «Методисти-тьютори (куратори з дистанційного навчання)» та «Педагогіки-викладачі дистанційного навчання (тьютори)».

Для якісної підготовки фахівців таких категорій було спеціально розроблено експериментальні навчальні плани та навчально-тематичні плани на ос-

нові компетентнісного підходу та кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Було також застосовано іншу організаційну модель очно-дистанційного ДН, яка передбачає: більш тривалий I етап (організаційно-настановну сесію) — 2 тижні; II етап (керовану самостійну роботу) — 5,5 місяців та порівняно короткий III етап (залікову сесію) — 3 дні. Для забезпечення якісного навчання під час другого дистанційного етапу навчання застосовувалося віртуальне навчальне середовище.

Висновки

Отже, за вісім років плідної роботи ЦІППО та УМО розв'язали окремі аспекти виявлених проблем у галузі застосування дистанційних технологій навчання в системі освіти України, порівняно з аналогічними системами європейських та західних держав. На підтвердження цього факту можна навести окремі показники в системі ППО станом на початок 2010 р.:

- 1) 26 обласних інститутів мають власні веб-ресурси;
- 2) у 17 інститутах створено штатні структурні підрозділи дистанційного навчання (центри, відділи, лабораторії тощо);
- 3) 15 інститутів використовують дистанційну форму навчання для підвищення кваліфікації слухачів різних категорій.

Як підсумок усієї роботи Університету менеджменту освіти створено сприятливі умови підготовки кадрового потенціалу, що дасть змогу вирішити проблему створення в системі післядипломної педагогічної освіти позитивного ставлення керівних і педагогічних кадрів до використання технологій дистанційного навчання у навчальному процесі.

Подолання суб'єктивних та об'єктивних факторів [3], які стримують упровадження та розвиток саме дистанційного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти, має бути пріоритетним напрямом у роботі Університету менеджменту освіти, який є флагманом у цій галузі. Тому вважаємо, що перспективним напрямом роботи на найближчий час є масовий перехід обласних інститутів ППО на очно-дистанційну форму підвищення кваліфікації педагогічних працівників за прикладом Університету менеджменту освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика підготовки і проведення занять з навчального модуля «Відкрита освіта та дистанційне навчання»: метод. посіб. / В.В.Олійник, Л.Л.Ляхочка, В.О.Гравіт та ін.; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. — К., 2010. — 280 с.
2. Гравіт В.О. Проблеми дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті / В.О.Гравіт, С.В.Антощук // Педагог професійної школи: зб. наук. праць. — К., 2002. — Вип. III. — С. 88–95.
3. Гравіт В.О. Очно-дистанційна форма підвищення кваліфікації опти-

мальна для педагогічних працівників / В.О.Гравіт // Коментар до Інформаційного збірника Міністерства освіти і науки України. — 2007. — № 3. — С. 5–7.

4. Державна програма «Вчитель»: Постанова КМ України від 28 березня 2002 р. № 379, ст. 664 // Офіційний вісник України. — Від 12.04.2002 р. — № 13. — С. 109.

5. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 рр.: Постанова КМ України від 7 грудня 2005 р. № 1153, ст. 3058 // Офіційний вісник України. — Від 21.12.2005 р. — № 49. — С. 40.

6. Олійник В.В. Дистанційне навчання в системі післядипломної педагогічної освіти України / В.В.Олійник, В.О.Гравіт, С.В.Антощук // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: зб. наук. праць. — К.: Логос, 2001. — Вип. 4. — С. 90–95.

7. Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти / за ред. В.В.Олійника. — К.: ЦІППО, 2005. — 40 с.

8. Програма розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки: Постанова КМ України від 23 вересня 2003 р. № 1494, ст. 2070 // Офіційний вісник України. — Від 10.10.2003 р. — № 39. — С. 8.

В статье рассматриваются этапы подготовки кадрового потенциала для внедрения технологий дистанционного обучения в систему последипломного педагогического образования. Анализируются тенденции развития технологий дистанционного обучения на областном и региональном уровнях, исследуется динамика использования этих технологий в процессе повышения квалификации педагогических кадров в областных институтах последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: дистанционное обучение, повышение квалификации, организатор (менеджер) дистанционного обучения, тьютор.

In the article the stages of preparation of skilled potential are examined for introduction of technologies of the distance teaching in the system of post-graduate pedagogical education. Progress of technologies of the distance teaching trends are analysed on regional and regional levels, the dynamics of the use of these technologies is investigated in the process of in-plant training of pedagogical shots in the regional institutes of post-graduate pedagogical education.

Key words: distance teaching, in-plant training, organizer (manager) distance teaching, tutor.